

V Praze dne 10. února 2006

Posudek disertační práce

MUDr. Jan Vevera: Biologické a environmentální faktory násilného chování

MUDr. Jan Vevera patří k nemnoha českým psychiatrům, kteří se systematicky věnují problematice násilí. Násilné chování a jeho možné biologické a environmentální podklady, nejen u psychiatrických pacientů, je také tématem jeho disertační práce.

Práce je členěna na všeobecný úvod do problematiky, ve které jsou přehledně uvedeny zásadní biologické nálezy a letmo zmíněny i některé faktory prostředí. Detailnější teoretický přehled je věnován vztahu mezi hladinami cholesterolu, depresivitou, suicidálností a násilným chováním, což tvoří také úvod k vlastní výzkumné části. Ta se skládá ze dvou originálních studií sledujících vztah mezi koncentracemi cholesterolu a způsobem provedení suicidálního pokusu (násilný vs. nenásilný) u psychiatricky nemocných žen, respektive vztah mezi farmakologicky indukovanou redukcí hladiny cholesterolu a změnami v serotoninergní neurotransmisi. Třetí studie, která je součástí práce, je retrospektivní srovnání násilí ve čtyřech historických kohortách pacientů se schizofrenií, hospitalizovaných na Psychiatrické klinice Praha v letech 1949, 1969, 1989 a 2000. Všechny tři studie byly in extenso publikovány v zahraničních recenzovaných časopisech s impact faktorem.

Po formální stránce je práce stručná a přehledná. Případná pečlivější redakční revize by jistě sjednotila a opravila některé nepřesnosti jako je opakovaně uváděná nesprávná verze jména Dr. Emila Coccaro („Caccaro“) či kolikrát a k jakému datu byla podle Web of Knowledge citována Engelbergova hypotéza: 187 prací k 1.1.2004 (str. 4 a 55) či 207 prací k 31.7.2005 (str.

32). U studie násilného chování u hospitalizovaných nemocných se schizofrenií autor uvádí předpokládané datum vydání, v seznamu literatury je však už uvedena plná citace.

V teoretickém úvodu je potěšující, že se autor nespolehá pouze na citaci zahraničních pramenů, ale uvádí problematiku násilí do českého kontextu a rovněž cituje originální domácí práce (Kršiak et al., 1977). Rozsahem limitovaný přehled přináší základní informace o biologických a environmentálních faktorech násilného chování, detailnější souhrn lze nalézt v jiných pramenech (Volavka: „Neurobiology of Violence“, 1995; 2002). Je třeba také uvést, že v souvislosti s „genem agresivity“ se kromě zmiňované mutace nízké aktivity MAO, někdy hovoří o polymorfismu genu pro serotoninový transportér (Retz et al., 2004; Liao et al., 2004). V oddíle o farmakologických možnostech ovlivnění násilného chování u pacientů je poněkud opomíjena možnost podání antipsychotik druhé generace (Citrome 2002a; 2002b; Mohr et al., 2005); rovněž by – zejména z pohledu ústředního tématu práce – stála za detailnější zmínku efektivita selektivních inhibitorů reuptakeu serotoninu (Walsh a Dinan, 2001).

Podrobně, s dobrou znalostí problematiky, jsou rozebírány a diskutovány nálezy o vztahu mezi hladinami cholesterolu, depresí, suicidálním a násilným jednáním, včetně předpokládaných biologických mechanismů. Zajímavé by bylo pokusit se o vysvětlení publikační diskrepance v „epidemiologických studiích“: zatímco psychiatrické publikace nacházejí negativní korelaci mezi hladinami cholesterolu a psychickými symptomy (deprese, impulzivita, hostilita), většina interních prací je buď negativních nebo dokonce popisují zlepšení psychopatologie.

Pokud jde o přínos k vědeckému poznání a originalitu, nejcennější jsou výsledky práce „Cholesterol lowering therapy evokes time-limited changes in serotonergic transmission“ (Vevera et al., Psych Res. 2005). Data autora a kolektivu neprokázala hypotézu mechanismu působení cholesterolu na plazmatické membrány, pozorována byla zvýšená aktivita serotoninového transportéru. Popsaná změna této aktivity v čase má také klinické implikace, potenciální negativní projevy snížení hladin cholesterolu lze očekávat především v počátcích léčby hypolipidemií.

Závěrem lze shrnout, že přes drobné výhrady se jedná o velmi kvalitní práci, která potvrzuje znalosti a zájem o úzce specializovaný obor. Disertační práce tvoří logický celek, od obecnějšího teoretického přehledu, přes vybraný konkrétní biologický aspekt (vztah cholesterolu a násilí) až po vlastní výzkum završený cenným historickým pohledem na změny v násilných

projevech hospitalizovaných nemocných. Práce představuje významný přínos pro výzkum násilí v ČR, s možným celospolečenským přesahem.

Dizertační práce prokazuje předpoklady MUDr. Jana Vevery k samostatné tvůrčivé vědecké práci a k udělení titulu „Ph.D.“ za jménem.

Doc. MUDr. Pavel Mohr, Ph.D.

Psychiatrické centrum Praha
Ústavní 91
181 03 Praha 8

tel. 266-003-320
fax 266-003-366
e-mail: mohr@pcp.lf3.cuni.cz

Reference:

Citrome L. Current treatments of agitation and aggression. Medscape Portals Inc., 2002.

Citrome L. Atypical antipsychotics for acute agitation. Postgrad Med 2002; 112: 85–96.

Liao DL, Hong CJ, Shih HL, Tsai SJ. Possible association between serotonin transporter promoter region polymorphism and extremely violent crime in Chinese males. Neuropsychobiology 2004, 50: 284-7.

Mohr P, Pečeňák J, Švestka J, Swingler D, Treuer T. Treatment of acute agitation in psychotic disorders. Neuroendocrinology Letters 2005; 26:327-335.

Retz W, Retz-Junginger P, Supprian T, Thome J, Rosler M. Association of serotonin transporter promoter gene polymorphism with violence: relation with personality disorders, impulsivity, and childhood ADHD psychopathology. Behav Sci Law. 2004;22:415-25.

Volavka: Neurobiology of Violence, American Psychiatric Press, Washington, DC, London, 1995; 2nd Edition 2002.

Walsh MT, Dinan TG. Selective serotonin reuptake inhibitors and violence: a review of the available evidence. Acta Psychiatr Scand. 2001;104:84-91.